

AD MULTOS ANNOS, УЧИТЕЛЮ! ГЕОРГИ Н. НИКОЛОВ НА 60 ГОДИНИ

Силвия Аризанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Един от най-добрите изследователи на средновековното ни минало – доц. д-р Георги Николов, празнува 60-годишнина през 2017 г. Освен сериозен учен, прецизен в работата си, той е и много добър преподавател, който поощрява и вдъхновява заниманията на своите студенти.

Съвсем закономерно и неговият интерес към историческата наука е повлиян от преподавателите, с които го среща обучението му. Георги Николов споделя, че желанието му да се посвети на историята на Българското средновековие, е силно повлияно от проф. Петър Петров, доц. Васил Гюзелев и ас. Милияна Каймакамова, които водят лекции и упражнения през студентските му години. Освен вдъхновител Васил Гюзелев се превръща и в негов учител. Заедно с него през 1978 г. организира семинар, наречан „Кръжок по средновековна българска история“. Наред с утвърдени учени, като Елка Бакалова, Божидар Димитров, Василка Тъпкова-Заимова, Георги Николов изнася свой доклад за историята на средновековния български град Боруи. Тази тема се превръща в основа на неговите първи научни публикации, станали факт още през 1981 г. През същата година защитава и дипломна работа на тема „Административно устройство на българските земи под византийска власт (XI – XII в.)“ (научен ръководител В. Гюзелев, рецензент М. Каймакамова). Георги Николов проявява активност и по отношение на археологията, като участва в разкопки при Кабиле, Кокалянски Урвич, Велики Преслав и Плиска, ръководени тогава от изявени български учени, като Людмил Гетов, Димитър Овчаров и Людмила Дончева-Петкова.

Несъмнено е влиянието, което оказва върху изследователските му интереси работата в Центъра за славяно-византийски проучвания „Иван Дуйчев“ (1986–1990), където има отговорната задача да направи първоначален опис на архива на покойния Иван Дуйчев (1907 – 1986) и където се запознава с огромната библиотека на българския учен. Впоследствие Георги Николов запазва интереса си към този тип работа. Той е автор на редица библиографии, свързани с изследването на Българското средновековие. Те се отличават с прецизност и постоянно осъвременяване. Освен с изброяването на заглавия на публикации библиографиите,

изготвени от Георги Николов, се отличават и с поместването на биографични данни. На него дължим събирането и описването на трудовете на акад. Васил Гюзелев и други учени, както и систематизирането на информацията за изследователския им път. Огромен принос за популяризирането на българските медиевистични изследвания имат публикациите му в рубриката *Bibliographische Notizen* във „*Byzantinische Zeitschrift*“ (от 2009 г. и досега).

От 1990 г. Георги Николов е асистент по средновековна българска история в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Последователно е назначен за асистент (1990 – 1994), старши асистент (1994 – 1997) и главен асистент (1997 – 2011). На 8 февруари 2001 г. защитава дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема „Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България (VII – XI в.)“. С решение на Факултетния съвет на ИФ от 22 ноември 2011 г. е избран на академичната длъжност „доцент“ с хабилитационен труд „Самостоятелни и полусамостоятелни владения във възобновеното Българско царство (края на XII – средата на XIII в.)“. Той е бил на езикови специализации в Солун, Гърция, Лайпциг и Германия. През 2003 г. специализира византийска история в Кьолнския университет при изтъкнатия византинист Петер Шрайнер.

Георги Николов се проявява и като организатор, съдейства за развитието на медиевистиката в България и представянето ѝ пред света. Той членува в редица български и чужди научни организации: Асоциацията на византинистите и медиевистите в България (членучредител от 1992 г.); Advisory Board of the Waldemar Ceran Research Centre for the History and Culture of the Mediterranean Basin and South-East Europe, Ceraneum (Łódź, Polska) (член учредител от 13 юни 2011 г.); член на Македонския научен институт (от 22 януари 2014 г.); Международна асоциация по българистика (член учредител от 23 април 2014 г.); Commission for the Historical Geography and Spatial Analysis of Byzantium at the AIEB (член учредител от септември 2016 г.). Съвсем естествено вследствие на активната си дейност той заема различни ръководни позиции в научни институции: член на Научния съвет на Македонския научен институт от април 2014 г.; член на Научния съвет на Центъра за славяно-византийски проучвания „Иван Дуйчев“ от 4 март 2014 г.; заместник-декан на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 3 ноември 2015 г. Георги Николов участва също в редколегиите на периодични научни издания като: „Минало“ (от 1994 г.); „*Palaeobulgarica*“ (от 2011 г.); „Иницијал. Часопис за средновековне студии“ (от 2011 г.); „Македонски преглед“ (от 2014 г.).

Научните занимания на доц. д-р Георги Николов са представени с доклади и научни съобщения в над 40 различни национални и международни форуми, а неговите изследвания са публикувани в България, Германия, Гърция, Полша, Русия, Сърбия и Унгария. Ценен принос за историческата наука имат монографиите му „Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България (края на VII – началото на XI в.“ (София, 2005) и „Самостоятелни и полусамостоятелни владения във

възобновеното Българско царство (края на XII – средата на XIII в.)“ (София, 2011). Първото изследване се фокусира върху организацията на властта в ранносредновековната българска държава, специално внимание е отделено на причините и факторите, които водят до централизъм и регионализъм. В тази връзка е отделено внимание на българската аристокрация, институциите и ролята на градовете и крепостите. Последните са представени подробно според информацията за тях в историческите източници. Стриктното придържане към сведенията в изворите е характерно и за други изследвания на Георги Николов. Той обръща внимание и на отделни хипотези, но без да се увлича прекомерно в предположения. Втората монография се отличава с подробен обзор на изворовата база, на която се опира изследването на самостоятелните и полусамостоятелните владения. Всички известни през периода (края на XII – средата на XIII в.) са разгледани отделно в обособени глави. Изложението е богато на фактология и се проследява целият живот на владението, като обособена област, неговата поява, развитие, факторите на влияние и личностите, с които е свързано. Съдържанието е богато на критично анализирана информация и е ясно представено.

Принос към проучването на историята на Самуиловата епоха имат двете монографии „Българският цар Самуил“ (София, 2014) и „Цар Самуил“ (София, 2016). Въз основа на известните извори подробно се проследяват управлението на този български цар и проблемите на българската държавна власт. Но вниманието на изследователя не е съсредоточено само към Ранното българско средновековие, а обхваща и теми, свързани с историята от XII – XIV в. Около 60 студии и статии допринасят за по-ясното разбиране на живота на българите през Средните векове. Георги Николов работи по теми, предимно свързани с политическата история, но има и проучвания, посветени на отделни личности от Българското средновековие, областно-поселищната история и др.

Наред с големия брой биобиблиографии изследователят е автор и на редица рецензии и отзиви. Публикувал е текстове за учебници и учебни помагала. Научнопопулярните му статии създават мост между научните трудове и любознателната част от обществото. Те засягат както моменти от българската история, така и конкретни личности и населени места. Нестихващият му интерес към темите от Българското средновековие дават надежда за още много ценни изследвания в бъдеще.

60 YEAR ANNIVERSARY OF GEORGI N. NIKILOV

✉ **Dr. Silviya Arizanova**

University of Sofia

15, Tzar Osvoboditel Blvd.

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: silvia.arizanova@gmail.com